

คพภปาทน: ชีวิตเป็นของใคร สิทธิที่สตรีต้องตัดสินใจ

Gabbhapatana : the Women's Rights to Make Decides

พระมหาเจษฎ์ฉกษุณี ปญญารโ¹ เสาร์คำ ใสแก้ว² และประธาน เจริญศรี³

Phramaha Jessechakis Panyatharo, Saokum Saikaew and Prasan Charonsee

Received: December 09, 2022

Revised: February 08, 2023

Accepted: March 01, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา “คพภปาทน” การยุติการตั้งครรภ์ที่เกิดจากการท้องไม่พร้อม ไม่ว่าจะวัยไหน สถานะทางการเงินเช่นใด ย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ โดยการถกเถียงอยู่ 2 แนวคิด คือ พระพุทธศาสนาที่มีจุดยืนแบบอนุรักษ์นิยมเกี่ยวกับชีวิตและการเกิด และหลักกฎหมายตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 มาตรา 305 ที่ต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน โดยพระพุทธศาสนาไม่สนับสนุนการทำแท้ง ไม่ว่าจะเจือใจจะเป็นอย่างไรก็ไม่ควรมีใครต้องถูกพรากชีวิตไป การตีตราว่า “คนบาป” จากการทำปาณาติบาต จึงเกิดขึ้นกับสตรีที่เลือกจะทำแท้ง ส่วนหลักกฎหมายให้ทางเลือกไว้ 2 ทาง คือ สตรีสามารถทำแท้งได้ตามเจือใจที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 มาตรา 305 และหากไม่ต้องการยุติการตั้งครรภ์ ก็สามารถเข้าสู่กระบวนการตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminalในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559 ได้ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วศาสนากับหลักกฎหมายอาจมีมุมมองที่ไม่ตรงกัน เมื่อสิทธิที่สตรีต้องเลือกไม่อาจถูกต้องตามหลักศีลธรรม ก็พึงให้ทางเลือกที่มีอยู่นั้น ตั้งอยู่บนความปลอดภัยและถูกกฎหมาย

คำสำคัญ: การทำแท้ง, สิทธิสตรี, การตัดสินใจ

¹⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chonburi Buddhist College

Corresponding Author, E-mail: Saokum.sai@mcu.ac.th, Tel. 088-9148732

Abstract

The purpose of this academic article was to study “Gabbhapatana”, a termination of pregnancy caused by unintended pregnancies, regardless of age and financial situation can always happen. Two concepts were discussed: Buddhism with a conservative standpoint on life and birth and legal principles according to the Criminal Code Amendment Act (No. 28), B.E. 2564, Section 305, which each had different goals. Buddhism did not support abortion. No matter what the conditions were, no one should have their lives taken away. Stigmatization of "sinners" by killing animals was therefore applied to women who chose to have an abortion. As for the legal principle, there were two options: women can have an abortion according to the conditions specified in the Criminal Code Amendment Act (No. 28), B.E. 2564, Section 305, and if they didn't want to terminate the pregnancy, they can enter the process according to the Act on the Prevention and Solution of Adolescent Pregnancy Problems B.E. 2559. In the end, religion and law may have conflicting views. When the right of women to choose was not morally valid, It should give the available options based on safety and legality.

Keywords: Abortion, Women's Rights, Decision-Making

บทนำ

การตั้งครรภ์และการให้กำเนิดบุตรเป็นสิ่งที่ธรรมชาติมอบให้แก่สตรี นำมาซึ่งความชื่นชมยินดี และความสุขแก่สตรี รวมทั้งบุคคลใกล้ชิดรอบตัวนับตั้งแต่สามี พ่อแม่ พี่น้อง เครือญาติและเพื่อนฝูง แต่เมื่อการตั้งครรภ์นั้นเกิดขึ้นขณะที่สตรีไม่พร้อม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ หรือด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้การตั้งครรภ์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา และส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาให้กับหญิงตั้งครรภ์นั้นในหลาย ๆ ด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม จนนำมาสู่การยุติการตั้งครรภ์ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นไปตามระเบียบกฎหมาย หรือผิดกฎหมาย โดยประการสำคัญอาจส่งผลกระทบต่อศีลธรรม ค่านิยมและจริยธรรมของสังคมนั้น ๆ ด้วย ถึงแม้ว่า การทำแท้งนั้นจะเป็นเรื่องที่ขัดต่อหลักค่านิยมและจริยธรรม แต่สาเหตุที่แท้จริงของการทำแท้งนั้นมีมิติที่หลากหลายเกินกว่าที่

จะนำจริยธรรมมาเป็นกรอบคิดว่า ควรหรือไม่ควรทำแท้ง โดยส่วนใหญ่สาเหตุอาจมาจากด้านปัญหาสุขภาพเด็กในครรภ์ รวมถึงมารดาผู้ตั้งครรภ์ สาเหตุทางครอบครัว อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ภาพของคู่รักไม่ดี หรือเป็นการตั้งครรภ์นอกสมรส สาเหตุทางสังคมหรือเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการถูกข่มขืน หน้าที่การทำงานและการศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการมีบุตร จนนำมาสู่ “การยุติการตั้งครรภ์”

การยุติการตั้งครรภ์เกิดขึ้นจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ของผู้หญิงก่อนวัยอันควร หรือในสภาวะสังคมที่ไม่พร้อมจะมีบุตร จำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ (วิสูตร พงษ์ศิริไพบูลย์, 2551) คือ 1) กลุ่มวัยรุ่น หรือกลุ่มที่ขาดความรู้ โดยไม่ทราบข้อมูลการมีเพศสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ การไม่สามารถควบคุมตนเอง หรือยับยั้งชั่งใจ การอยากทดลองประสบการณ์ รวมถึงความต้องการให้ตั้งครรภ์เพื่อผูกมัดความสัมพันธ์ 2) กลุ่มผู้ใหญ่ที่มีชีวิตครอบครัวแล้ว อาจต้องการตั้งครรภ์โดยเจตนา แต่มีเหตุให้ต้องยุติความสัมพันธ์ทางครอบครัวลง สตรีที่ประกอบอาชีพให้บริการทางเพศ (Sex Worker) และพลังพลาดจนตั้งครรภ์ ความไม่สมบูรณ์ของการคุมกำเนิด รวมไปถึงอาชีพที่เป็นอุปสรรค และการเตรียมตัวไม่ทันสำหรับการตั้งครรภ์ ด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุที่กล่าวมาจึงนำมาสู่การยุติการตั้งครรภ์ ทั้งในลักษณะที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งการทำแท้งโดยใช้ยา (Medical Abortion) การทำแท้งโดยใช้เครื่องมือ (Surgical Abortion) การขูดมดลูก (Curettage) รวมถึงการเร่งคลอด ส่วนด้านจริยธรรมในบริบทของสังคมไทยนั้น ไม่ว่าจะการยุติการตั้งครรภ์จะเกิดขึ้นด้วยสาเหตุใดก็ตาม แนวคิดนี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมมากนัก ในทางอาชญาวิทยา (ปรกรณ์ มณีปกรณ์, 2555) ถือว่าการยุติการตั้งครรภ์ ถือเป็นอาชญากรรม ที่เกิดจากข้อบกพร่องของระเบียบสังคม ที่ไม่อาจควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามระเบียบค่านิยมที่ดีของสังคม เนื่องจากสมาชิกในสังคมมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้กฎระเบียบของสังคมเปลี่ยนไปด้วย เช่น ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อเรื่องบาป บุญ เป็นต้น จนการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นความผิดต่อสังคม และในทางสังคมวิทยายังมองว่า การทำแท้งนั้น มีมาตั้งแต่อดีตกาลและอาจมีอยู่ต่อไป หากมีการปล่อยการกระทำแท้งโดยชอบด้วยกฎหมาย อาจอนุญาตให้มีการฆ่าคนพิการ คนแก่หรือบุคคลที่ไม่มีความจำเป็นต่อสังคม ตลอดจนถึงบิดามารดาของตนเอง สอดคล้องกับทัศนะทางพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่เหลือที่ว่างให้ถกเถียงเลยว่า “บาปหรือไม่ ควรหรือไม่ควร” พระพุทธศาสนาเชื่อว่า ชีวิตเกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น ว่ากันตามแนวคิดนี้ หากมีการตั้งครรภ์ขึ้น ไม่ว่าจะอายุครรภ์จะเพียง 1 วันหรือ 1 เดือน และไม่ว่าเหตุผลหรือปัจจัยแวดล้อมใดก็ตาม การทำแท้งถือเป็นการละเมิดศีลปาณาติบาตเสมอ เพราะชีวิตได้ถือกำเนิดขึ้นแล้ว ส่วนประเด็นที่ว่า จะมีบาปมากหรือน้อย ถือเอาเจตนาในการกระทำนั้นเป็นสำคัญ ไม่มีทางแยกบนถนนของความบาปในเรื่องนี้ และเมื่อศีลธรรมเปลี่ยนสภาพเป็นตราบาปสำหรับสตรีที่เลือกจะยุติการตั้งครรภ์ จึงขัดกันกับหลักการเสรีภาพของบุคคลในเนื้อตัว

และร่างกาย ซึ่งทำยที่สุดแล้วจึงนำมาสู่ข้อถกเถียงที่ว่า “ชีวิตควรเป็นของใคร บาบหรือไม่บาบ ควรหรือไม่ควร เป็นสิ่งที่ผู้หญิงต้องตัดสินใจ ไม่ใช่คนอื่น”

คำว่า “บาบ” หรือ “ไม่บาบ” นั้น ส่วนใหญ่เป็นการพูดจากคนที่ไม่ได้ตั้งท้องและไม่ได้ทำแท้งเอง วลีดังกล่าวจึงเกิดจากคนนอก และเป็นแง่มุมของการประณามการกระทำและตีตราสตรีผู้ยุติการตั้งครรภ์ ความคิดในเรื่องการยุติการตั้งครรภ์นั้นยังเป็นเรื่องที่ถูกถกเถียงกันอยู่ รวมทั้งยังหาข้อยุติไม่ได้ว่า ควรเป็นอย่างไร ใครเป็นคนผิด รัฐควรจัดการกับปัญหาการทำแท้งอย่างไร ในยุคสมัยที่มนุษย์ยังเข้าไม่ถึงการศึกษาและศาสนา การทำแท้งถือว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ หากการกระทำนั้นเกิดขึ้นด้วยความเต็มใจของฝ่ายมารดา ปราศจากการถูกบังคับ ซึ่งโดยหลักของธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตย่อมหาทางปกป้องและยืดชีวิตของตนเองให้ยืนยาวเท่าที่จะทำได้ แม้จะต้องสูญเสียบางสิ่งบางอย่างที่จำเป็นไปก็ตาม แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปมนุษย์เลือกจะดำเนินชีวิตตามความเหมาะสม สอดคล้องกับระดับการศึกษาที่ดีกว่าอดีต และยังมีศาสนาเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับจริยธรรมและศีลธรรม แต่กลับปล่อยให้มีการทำแท้งเกิดขึ้นมากมาย ในบทความนี้ผู้เขียนเสนอความเข้าใจเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ ทั้งในส่วนของแง่มุมหมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงทัศนะทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจร่วมกัน แล้วจึงนำเสนอถึงบทวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบพหุวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดแนวทางการแก้ไขที่ดีต่อไป

การยุติการตั้งครรภ์ หรือการทำแท้งนั้น คือ อะไร ?

การยุติการตั้งครรภ์ หรือการทำแท้ง มาจากคำกริยาว่า แท้ง ตรงกับภาษาอังกฤษใช้คำว่า Abort หรือภาษาลาตินว่า Aboriri แปลว่า แท้งลูก ริดลูก เกิดก่อนกำหนด บังคับให้ออก หรือยกเลิกหรือหยุดการดำเนินการที่กำลังดำเนินไปตามกระบวนการของมัน ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “การยุติการตั้งครรภ์” หมายถึง การสิ้นสุดการตั้งครรภ์ก่อนกำหนด คลอดลูกโดยที่ทารกในครรภ์ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ หรือทารกในครรภ์ตาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) นักวิชาการบางท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ ว่า เป็นการทำให้ตัวอ่อนในครรภ์มารดาต้องออกมาก่อนกำหนดหรือก่อนที่จะเป็นตัวครบสมบูรณ์ตามกระบวนการออกมาจากครรภ์ตามธรรมชาติ ซึ่งหากพิจารณาตามหลักชีววิทยาแล้ว ตัวอ่อนที่จุดีมาแล้วในครรภ์มารดา คือ ชีวิตมนุษย์ชีวิตหนึ่งซึ่งกำลังเจริญเติบโตตามสภาวะโดยธรรมชาติของมัน หากเป็นไปตามธรรมชาติแล้ว ตัวอ่อนนั้น ต้องคลอดออกมาเป็นมนุษย์คนหนึ่ง เหมือนกับผู้ให้กำเนิดเช่นกัน และชีวิตที่คลอดออกจากครรภ์นั้นจะดำเนินต่อไปจนกว่าจะดับสิ้นไปตามอายุไขย (ไพฑูริย์ สวณมะไฟและอุทัย สติมัน, 2560) ส่วนในทางพระพุทธศาสนานั้น คำว่า แท้ง

ในภาษาบาลี ใช้คำว่า “คพภปาดน” การยุติการตั้งครรภ์ (Voluntary Induced Abortion) จึงเป็นการกระทำที่เกิดขึ้น ที่เป็นการกระทำโดยเจตนาของบุคคล ซึ่งใช้วิธีการโดยตรงหรือโดยอ้อม ทำให้การตั้งครรภ์สิ้นสุดลง โดยการที่ทารกในครรภ์ต้องถูกทำลาย เป็นการกระทำอันแสดงถึงความจงใจที่จะทำให้ทารกในครรภ์สิ้นชีวิต หรือเรียกว่า “การรีดลูก” ที่ใช้เรียกขานกันในสังคม (พระสุรินทร์ อินทวิไล, 2555)

การยุติการตั้งครรภ์ หรือการทำแท้งอยู่คู่กับประวัติศาสตร์มายาวนาน เดิมประเทศไทย ไม่มีบทบัญญัติความผิดฐานทำให้แท้งลูกโดยตรง สำหรับต่างประเทศนั้น นักประวัติศาสตร์ชาวกรีก ได้กล่าวถึงการยุติการตั้งครรภ์ ว่าเป็นการกระทำเพื่อปกป้องตนเองเท่านั้น เช่น เพื่อรักษาหน้าตาของผู้กระทำเอง เพื่อปกป้องความอยู่รอดของผู้กระทำ เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ทุกการกระทำ คือ การลงมือฆ่าชีวิตมนุษย์ทั้งสิ้น การยุติการตั้งครรภ์ มีมาในประวัติศาสตร์นานแล้ว โดยวิธีการต่าง ๆ ทั้งการใช้สมุนไพร ของมีคม วิธีทางกายภาพ ในขณะที่แพทย์แผนปัจจุบันนิยมการยุติการตั้งครรภ์ ด้วยยา หรือศัลยกรรม โดยลักษณะของการทำแท้ง ตามหลักวิชาการในปัจจุบัน สามารถสรุปได้ ดังนี้ (ชฎาภรณ์ วัฒนวิไล, 2558)

1. การยุติการตั้งครรภ์โดยใช้ยา (Medical Abortion) ซึ่งเป็นยาที่ไม่มีวางขายตามร้านขายยาทั่วไปเนื่องจากเป็นยาควบคุมพิเศษ อันได้แก่ Methotrexate มีฤทธิ์ทำให้ตัวอ่อนหยุดการเจริญเติบโตและสามารถฟ่อไปได้เอง, Misoprostol มีฤทธิ์รักษาภาวะตกเลือดหลังคลอด หรือช่วยเร่งการคลอด, Mifepristone มีฤทธิ์ทำให้มดลูกบีบตัว และเกิดการยุติการตั้งครรภ์ รวมถึงในการขับรกและตัวอ่อนออก

2. การยุติการตั้งครรภ์โดยใช้เครื่องมือ (Surgical Abortion) กล่าวถึง การปรับประจำเดือน (Menstrual Regulation) เป็นวิธีการดูดเอาเนื้อเยื่อภายในมดลูกออก ซึ่งใช้สำหรับหญิงที่ไม่มีประจำเดือนมาแล้ว 29-42 วัน นับจากวันแรกของการมีประจำเดือนครั้งสุดท้าย หรือมีอายุครรภ์ไม่เกิน 6 สัปดาห์ การขูดมดลูก (Curettage) การรักษาในกรณีทำแท้งแบบถูกกฎหมาย หรือ เมื่อมารดาเกิดการแท้งบุตร ต้องมีการขูดมดลูกเพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีเนื้อเยื่อใดๆ ตกค้างอยู่ และการเร่งคลอด (Induction of Labor) การทำให้เกิดการเจ็บครรภ์คลอดโดยการอาศัยเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ ในขณะที่ยังไม่พร้อมจะคลอดเองตามธรรมชาติ

3. การแท้งโดยธรรมชาติ (Spontaneous Abortion) หมายถึง การแท้งโดยไม่มีตั้งใจของหญิงตั้งครรภ์อันเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ อาทิ การหกล้มหรือการเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ จนเป็นสาเหตุให้เกิดการสิ้นสุดการตั้งครรภ์ การถูกทำร้ายร่างกาย หรือการใช้ยาที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ โดยไม่มีเจตนาที่จะขับทารกออกมา

จากกรณีดังกล่าวจะพบว่า การยุติการตั้งครรภ์ของสตรี ไม่เพียงแต่สตรีเท่านั้นที่มีส่วนในการทำดังกล่าว แต่ยังรวมไปถึงบุคคลอื่นที่มีส่วนในการยุติการตั้งครรภ์ด้วย ต่อมาแม้จะมีการพัฒนาบทลงโทษผู้ที่ทำให้หญิงแท้งลูกแต่ไม่ครอบคลุมการที่หญิงทำให้ตนเองแท้งลูกแต่อย่างใด เจตนาารมณ์ของการมีกฎหมาย คือ มุ่งเน้นการคุ้มครองชีวิตที่จะเกิดมาเป็นสำคัญ บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย กฎหมายจึงได้ยกเว้นเรื่องเหตุผลทางการแพทย์เพื่อสุขภาพและชีวิตของหญิงตั้งครรภ์ ต่อมาเมื่อผู้หญิงตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเพศเพิ่มสูงขึ้น กฎหมายจึงได้เพิ่มเติมการทำแท้งจากความผิดทางเพศ คือ สารระสำคัญของประมวลกฎหมายอาญา ที่ใช้กันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 จนถึงปัจจุบัน

ทัศนะของหลักกฎหมาย ชีวิตเป็นของใคร ?

สิ่งที่ยังเป็นข้อถกเถียงกัน คือ การที่หญิงตั้งครรภ์มีความจำเป็นหลายด้านที่อาจต้องการยุติการตั้งครรภ์ เนื่องจากปัญหา ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ และความคาดหวังต่อชีวิตในอนาคต ซึ่งในส่วนนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึง สารระสำคัญของพระราชบัญญัติ 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499, พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 ซึ่งผู้เขียนได้สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 กรณีที่หญิงมีอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์ ซึ่งได้กระทำแท้งด้วยตนเอง หรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำ จะถือว่ามีความผิด ในขณะที่บุคคลผู้กระทำทำให้หญิงนั้นแท้ง ถึงแม้ว่าหญิงนั้นจะยินยอม หรือไม่ยินยอมให้กระทำการนั้นก็ตาม ถือว่ามีความผิด และหากหญิงนั้นได้รับอันตรายสาหัสอย่างอื่น หรือเสียชีวิตจากการกระทำครั้งนั้น ผู้กระทำย่อมมีโทษที่สูงขึ้นด้วย หากว่าบุคคลเพียงแค่ว่าพยายามจะกระทำการยุติการตั้งครรภ์ แต่ความผิดยังมีได้เกิดขึ้น จะไม่ต้องรับโทษแต่อย่างใด แต่ในกรณีการทำแท้งเกิดขึ้นเพราะต้องการจะรักษาสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์นั้น หรือหญิงนั้นตั้งครรภ์จากการถูกระทำความผิดทางอาญา เช่น การถูกข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น แพทย์ผู้กระทำหัตถกรรมนั้น ไม่มี ความผิด (ราชกิจจานุเบกษา, 2499)

2. พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559 โดยสาระสำคัญประกอบด้วย สถานศึกษาต้องจัดให้มีการสอนเพศวิถีศึกษาอย่างเหมาะสม ให้คำปรึกษาช่วยเหลือและคุ้มครองวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ให้ได้รับการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องเหมาะสม สถานบริการสุขภาพ ต้องให้ข้อมูลความรู้ด้านการตั้งครรภ์และการป้องกันที่ถูกต้องจัดบริการ

อนามัยเจริญพันธุ์ สถานประกอบกิจการ ต้องให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแก่ลูกจ้างซึ่งเป็นวัยรุ่นอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเพียงพอ รวมถึงจัดหรือสนับสนุนให้ลูกจ้างซึ่งเป็นวัยรุ่นเข้าถึงบริการให้คำปรึกษาและบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ หน่วยงานสวัสดิการสังคม ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้สภาเด็กและเยาวชนระดับจังหวัดและระดับอำเภอสร้างเครือข่ายเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานของเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่ประสานงาน เฝ้าระวัง และให้ความช่วยเหลือแก่วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ และครอบครัว จัดให้มีการฝึกอาชีพตามความสนใจและความถนัดแก่วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ ก่อนและหลังคลอดที่ประสงค์จะเข้ารับฝึกอาชีพ และประสานงานเพื่อจัดหางานให้ได้ประกอบอาชีพตามความเหมาะสม จัดหาครอบครัวทดแทนในกรณีที่วัยรุ่นไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองได้ การจัดสวัสดิการสังคมในด้านอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ส่วนราชการท้องถิ่น ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อคุ้มครองสิทธิของวัยรุ่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2559)

3. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 โดยบทบัญญัติที่สำคัญ คือ มาตรา 305 การกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและตามหลักเกณฑ์ของแพทยสภาในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้กระทำผิดกรณีนั้นไม่มีความผิด คือ (1) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากหากหญิงตั้งครรภ์ต่อไปจะเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายต่อสุขภาพทางกายหรือจิตใจของหญิงนั้น (2) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากมีความเสี่ยงอย่างมากหรือมีเหตุผลทางการแพทย์อันควรเชื่อได้ว่าหากทารกคลอดออกมาจะมีความผิดปกติถึงขนาดทุพพลภาพอย่างร้ายแรง (3) หญิงยืนยันต่อผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมว่าตนมีครรภ์เนื่องจากการทำความผิดเกี่ยวกับเพศ (4) หญิงซึ่งมีอายุครรภ์ไม่เกินสิบสองสัปดาห์ยืนยันที่จะยุติการตั้งครรภ์ (5) หญิงซึ่งมีอายุครรภ์เกินสิบสองสัปดาห์ แต่ไม่เกินยี่สิบสัปดาห์ ยืนยันที่จะยุติการตั้งครรภ์ภายหลังการตรวจและรับคำปรึกษาทางเลือกจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและผู้ประกอบวิชาชีพอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของแพทยสภาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น”

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 จึงเป็นกฎหมายที่ไม่ยุติธรรมและไม่เป็นธรรมกับผู้หญิง โดยเฉพาะ มาตรา 301 ตัวกฎหมายเอาผิดกับผู้หญิงฝ่ายเดียวทั้ง ๆ ที่ฝ่ายชายก็มีส่วนในการตั้งครรภ์ ส่งผลให้ผู้ตั้งครรภ์ไม่กล้าปรึกษาขอความช่วยเหลือจนกระทั่งพึ่งพาการทำแท้งเถื่อน ทั้งซ้ำเติมผู้หญิงในช่วงตั้งครรภ์ ให้เลวร้ายลง จึงได้เกิดพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559 ให้สิทธิแก่

หญิงตั้งครรภ์ มีทางเลือกที่จะได้รับการบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้รับข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ และได้รับสวัสดิการสังคมอย่างเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ และต่อมาทำให้เกิด พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 ความผิดฐานทำให้แท้งลูกมีเจตนารมณ์และคุณธรรมทางกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองชีวิตของทารกในครรภ์ โดยเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของชีวิตมนุษย์ที่กำลังจะเกิดมาแต่เนื่องจากรากฐานของสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเห็นคุณค่าของชีวิตมนุษย์เพียงเท่านั้น แต่ยังต้องมีปัจจัยอื่นที่สำคัญเป็นรากฐานของสังคม ประกอบด้วยเช่นเดียวกับการคุ้มครองสิทธิในการมีชีวิตของทารกในครรภ์หากมุ่งคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์เพียงอย่างเดียว โดยมิได้พิจารณาการคุ้มครองสิทธิของหญิงผู้ตั้งครรภ์อันมีมาก่อนสิทธิของทารกในครรภ์เป็นสิ่งที่อาจส่งผลกระทบต่อหญิงไม่ได้รับความเป็นธรรมและถูกกลั่นแกล้งหรือจำกัดสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของหญิงซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติ อันเป็นสิทธิพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดต่อชีวิตและร่างกายของตนได้ทราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่ไปรบกวนหรือล่วงล้ำเข้าไปในสิทธิหรือเสรีภาพของผู้อื่น การคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์และสิทธิของหญิงผู้ตั้งครรภ์ต้องให้เกิดความสมดุลกัน โดยอาจต้องนำช่วงระยะเวลาการตั้งครรภ์มาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา การปฏิเสธสิทธิของหญิงโดยปราศจากการกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขที่เหมาะสม

ทัศนะทางพระพุทธศาสนา ชีวิตเริ่มต้นเมื่อไร อะไรเรียกว่า ปาณาติบาต

การยุติการตั้งครรภ์ มาจากคำบาลีว่า คพภปาตณ แปลตามศัพท์ว่า “การทำครรภ์ให้ตกไป” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538) หลายครั้งอาจมีข้อถกเถียงกันว่า การยุติการตั้งครรภ์ เป็นบาปหรือไม่ อย่างไรเรียกว่า “บาป” จึงอาจนำมาซึ่งคำถามใหม่ ๆ ว่า การยุติการตั้งครรภ์ ผิดศีลข้อปาณาติบาต คือ ทำลายชีวิตหรือไม่ แล้วจะได้รับผลมากน้อย แตกต่างจากสัตว์อื่นอย่างไร ในส่วนนี้ผู้เขียนจะพรรณนาถึงชีวิตมนุษย์ที่กำหนดว่าเป็น “ชีวิต” ตั้งแต่ตอนไหน องค์ประกอบของการชำนั้นสมบูรณ์ เพราะอะไร การจะได้รับบาปมากหรือน้อย มีอะไรเป็นเกณฑ์กำหนด เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้เบื้องต้นให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจต่อไป

“การกำเนิดของชีวิตมนุษย์” ตามทัศนะทางพระพุทธศาสนา ชีวิตในทัศนะพระพุทธศาสนาเกิดโดยอาศัยกระบวนการทางปฏิภวจสมุปบาท คือ อาศัยเหตุปัจจัยเชื่อมโยงกันโดยไม่ขาดสาย ในมหาสีหนาทสสสูตรพระพุทธองค์ตรัสประเภทกำเนิดของสัตว์ไว้ 4 ประการ คือ (1) สัตว์ที่เกิดจากเปลือกฟองไข่ เรียกว่า อัมพชะ (2) สัตว์ที่เกิดจากครรภ์ เรียกว่า ชลาพุชะ (3) สัตว์ที่เกิดในปลาเน่า ในถ้ำโคล เรียกว่า สังเสทชะ (4) สัตว์ที่เกิดผุดขึ้นเต็มตัว เช่น เทวดา สัตว์นรก

เรียกว่า โอปปาติกะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12 ข้อ 152: 151-152) ส่วนการเกิดในโลกของมนุษย์ เช่น การเกิดของคนและสัตว์ ต้องอาศัยพ่อแม่เป็นเชื้อให้ ด้วยการผสมพันธุ์ อาศัยธรรมชาติ อาศัยอาหาร เป็นต้น ตามนัยอภิธรรมกล่าวไว้ว่า การเกิดเป็นมนุษย์เริ่มตั้งแต่มีปฏิสนธิวิญญาณ ซึ่งเกิดขึ้นต่อจากจุดจิตในมรณาสันนินิธิ อันเป็นดวงจิตสุดท้ายต่อจากชาติก่อน ตายจากชาติก่อนแล้วเกิดทันที ไม่มีระหว่างกัน ปฏิสนธิจิตจึงเป็นส่วนหนึ่งในการเริ่มต้นของชีวิต

ในพระสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสกั พรรณนาถึง กระบวนการกำเนิดมนุษย์ มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ (1) มารดาบิดาร่วมเสพสังวาสกัน (2) มารดามีระดู คือ มีไข่สุกในระยพร้อมที่จะผสม (3) มีคันธัพพะ คือปฏิสนธิวิญญาณเข้ามาปรากฏเฉพาะหน้า (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12 ข้อ 408: 443) ดังนั้น เมื่อองค์ประกอบทั้ง 3 ครบแล้วถือว่าเป็น “ชีวิตมนุษย์” ที่สมบูรณ์แล้ว สอดคล้องกับอาบัติปาราชิกข้อ 3 ที่บัญญัติว่า “ภิกษุแก่งฆ่ามนุษย์ให้ตาย ต้องปาราชิก” นับความเป็นมนุษย์ตั้งแต่ยังเป็น “กลละ” เป็นต้นไป ไม่ได้นับตั้งแต่คลอดออกมาแล้วรอดชีวิตตามหลักกฎหมายอย่างที่มักเข้าใจกัน จึงหมายความว่า ถ้าบุคคลจงใจทำแท้งให้สตรี ตั้งแต่เด็กในท้องยังเป็นเพียง “กลละ” เท่านั้น ก็เป็นอันทำปาณาติบาตคือ ฆ่ามนุษย์ แม้ถ้าเป็นพระภิกษุ ก็เป็นปาราชิกทันที (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538)

ส่วนกระบวนการเจริญเติบโตของมนุษย์ในครรภ์ตามที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในอรรถกถาสังยุตตนิกาย สคาถวรรค โดยลำดับเป็น 5 ขั้นตอนในแต่ละสัปดาห์ ดังนี้ สัปดาห์ที่ 1 เป็นกลละ เป็นน้ำใส มีลักษณะเป็นเมือก เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการเจริญเติบโต สัปดาห์ที่ 2 เป็นอัพพุทะ มีลักษณะเป็นเมือกที่ขุ่นข้น สัปดาห์ที่ 3 เป็นเปลี มีลักษณะแดง สัปดาห์ที่ 4 เป็นขนะ มีลักษณะเป็นก้อนค่อย ๆ แข็งตัวขึ้น และสัปดาห์ที่ 5 เป็นปัญญาสาขา มีลักษณะเป็นปุ่ม 5 ปุ่ม คือ ปุ่มศีระชะ 1 ปุ่มปุ่มแขน 2 ปุ่ม ปุ่มขา 2 ปุ่ม จากนั้นก็จะพัฒนาไปสู่การเป็นรูปร่างจนมีผม ขน เล็บ เป็นต้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 15 ข้อ 235: 337-338)

คำว่า “ปาณาติบาต” (การทำสัตว์มีลมหายใจ ให้ตายลง) มีเกณฑ์ในการตัดสินว่า เป็นการฆ่า หรือไม่นั้น มี 5 องค์ประกอบ คือ (1) ทารกในครรภ์ยังมีชีวิต (2) ผู้กระทำย่อมรู้ว่าทารกนั้นยังมีชีวิต (3) ผู้กระทำมีเจตนาจะให้ตาย (4) มีการลงมือกระทำ (5) ทารกนั้นตายด้วยการกระทำนั้นโดยตรง(พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 11 ข้อ 163: 187) ดังนั้น การยุติการตั้งครรภ์ ที่สตรีตั้งครรภ์ ทราบว่า ทารกยังมีชีวิต ตั้งใจจะยุติการตั้งครรภ์ไม่ว่าจะโดยการ ใช้ยา หรือโดยประการต่าง ๆ หากทารกตายเพราะผลแห่งความพยายามนั้น จึงมีองค์ประกอบครบที่จะเป็น “ปาณาติบาต” อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึง การทำปาณาติบาตนั้น ในสมันต

ปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัย (พระพุทโธษาจารย์, 2508) กล่าวถึง วิธีการฆ่า 6 ประเภท ได้แก่ (1) การกระทำการฆ่าด้วยตนเอง (2) การใช้ให้ผู้อื่นฆ่า หรือใช้วาจาทำการฆ่า เช่น การจ้างวาน หรือพูดชักชวนให้ฆ่าตัวตาย เป็นต้น (3) บุคคลผู้มีความประสงค์จะฆ่าคนที่อยู่ในที่ไกล เช่น ปีน ญู เป็นต้น (4) บุคคลผู้มีความประสงค์จะฆ่าด้วยเครื่องมือที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น กับดัก เป็นต้น (5) การร้ายเวทย์ เพื่อจะ让他ตาย เช่น การใช้คุณไสย เวทย์มนต์ เป็นต้น (6) การประกอบอุทธีอันเกิดแต่ผลแห่งกรรม

ดังนั้น เมื่อการทำแท้ง หรือการยุติการตั้งครรภ์ เท่ากับการฆ่ามนุษย์ จึงมีข้อสงสัยต่อไปว่า การกระทำดังกล่าว จะมีผลที่เรียกว่า บาป ที่แตกต่างจากการฆ่าสัตว์อื่น ๆ อย่างไร ผลของการกระทำจะให้ผลมากหรือน้อยนั้น จะใช้อะไรเป็นบรรทัดฐานในการวัดผลนั้น ทางพระพุทธศาสนาจึงมีหลักเกณฑ์ที่ควรพิจารณา ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555)

1. สิ่งมีชีวิตนั้น มีคุณมากหรือคุณน้อย มีโทษมากหรือโทษน้อย หากมีคุณความดีมาก เช่น บิดา มารดา เมื่อฆ่าก็มีโทษมาก ผู้ใดมีคุณประโยชน์ต่อสังคมมาก มีคุณธรรมมาก การฆ่าก็เป็นบาปมาก หากฆ่ามนุษย์ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีศักยภาพในการทำความดีมาก ก็เป็นบาปมากกว่าฆ่าสัตว์เดียรัจฉาน ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีศักยภาพในการทำความดีได้น้อย หรือเป็นสัตว์ที่มีโทษ การฆ่าก็เป็นบาปน้อย แต่ไม่ว่าในกรณีใดก็คือการทำลายชีวิตทั้งนั้น อันนี้ต้องยอมรับความจริง เป็นการยอมรับขั้นหนึ่งว่ามีการฆ่า แต่แยกได้ในแง่ที่ว่า เป็นบาปมากหรือน้อย

2. เจตนาของผู้กระทำ ซึ่งทำด้วยเจตนาหรือความรู้สึกอย่างไร ถ้าทำด้วยกิเลสแรง มีความรู้สึกเกลียดชัง เคียดแค้น มุ่งร้าย มุ่งทำลาย กลั่นแกล้ง รังแก ข่มเหง เบียดเบียน ย่อมถือว่าเป็นบาปมากมีโทษมาก แต่ถ้ามีเจตนาไม่รุนแรง หรือมีเจตนาในทางที่ดี ย่อมถือว่ามีโทษน้อย เช่นในกรณีของคนที่ป้องกันตัวเป็นต้น ซึ่งไม่ได้มีเจตนามุ่งร้ายทำลายใคร ไม่ได้ทำด้วยเจตนาที่จะเบียดเบียนคนอื่น

3. ความพยายามเป็นเครื่องบ่งชี้การกระทำ ถ้ามีการตระเตรียมการ มีการวางแผนการอย่างจริงจัง ทำด้วยความหมายมั่นอย่างรุนแรง จองล้างจองผลาญเต็มที่ ไม่ยอมหยุดไม่ยอมเลิกรา ก็บาปมาก แต่ถ้าทำด้วยอารมณ์วูบ แม้จะมีกิเลสมาก เช่น โกรธรุนแรง ก็บาปเบากว่า

จากเหตุผลดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่า การฆ่าสัตว์นี้จะต้องมีเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรม ที่มีหลักศีลธรรมและหลักศีลธรรมที่เป็นหลักใหญ่ทางพระพุทธศาสนา มาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินด้วย ถ้าหากใช้เพียงเจตนาอย่างเดียว มาเป็นเกณฑ์หลัก อาจจะทำให้เกิดความคลุมเครือเกี่ยวกับสภาพของภาวะกุศลและอกุศลได้ ดังนั้นเพื่อให้การยึดหยุ่นต่อเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมในเรื่องนี้ โดยใช้

เกณฑ์รองลงมาตัดสินจะทำให้การตัดสินเรื่องการเมืองหรือที่เป็นความดี ความชั่ว หรือมีโทษมาก โทษน้อยให้เป็นที่ไปอย่างรัดกุมและรอบคอบมากขึ้น

จุดแตกต่างของพระพุทธศาสนาและหลักกฎหมายเป็นอย่างไร

จุดมุ่งหมายของเนื้อความในส่วนนี้ผู้เขียนจะพรรณนาถึงความเหมือนและความแตกต่างกัน ระหว่างแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับแง่ของกฎหมาย อันจะวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดมุ่งหมาย การให้นิยามของชีวิตตามที่หลายหลาย อิทธิพลของปิตาธิปไตย ที่มีอิทธิพลต่อการตีตรา ความผิดสำหรับการยุติการตั้งครรภ

ประการที่หนึ่ง “ความต่างกันทางแนวคิดสมัยเก่าและสมัยใหม่” พระพุทธศาสนา ไม่สนับสนุนการทำแท้ง ไม่ว่าจะเงื่อนไขจะเป็นอย่างไร พระพุทธศาสนากล่าวถึงการเริ่มต้นแห่งชีวิต มนุษย์ตั้งแต่ลงสู่ครรภ์อย่างชัดเจน ทั้งตำหนิการฆ่าทารกในครรภ์อันเป็นความผิดในระดับเดียวกัน กับการฆ่าชีวิตมนุษย์อื่น ๆ ย่อมก่อให้เกิดวิบากแห่งกรรมที่เหมาะสม เหตุผลสำคัญ คือ ชีวิตมนุษย์ ถือว่าเป็นโอกาสที่มีค่าสำหรับการได้มาเกิดในโลกนี้ การทำลายตัวอ่อนในครรภ์ที่มาถือปฏิสนธิในครรภ์มารดานับเป็นการทำลายโอกาสที่หาได้ยากสำหรับชีวิตที่มีค่า ส่วนกรณีชีวิตของสตรีตกอยู่ในอันตรายเนื่องจากมีลูกอ่อนอยู่ในครรภ์ พระพุทธศาสนาอนุญาตให้สตรีรักษาตนเองตามอาการ ด้วยยา ไม่ใช่เงื่อนไขที่ห้ามยุติการตั้งครรภ ซึ่งเป็นความไม่ถูกต้องทางศีลธรรมที่จะใช้วิธีการยุติการตั้งครรภไม่ว่าเหตุผลจะเป็นอย่างไร ในทางกลับกัน กฎหมายกลับไม่เป็นเช่นนั้น โดยให้ความสำคัญ และคุณค่าของชีวิตมนุษย์ที่กำลังจะเกิดมา แต่รากฐานของสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเห็นคุณค่าของชีวิตมนุษย์เพียงอย่างเดียว ยังมีปัจจัยอื่นที่สำคัญเป็นรากฐานของสังคมประกอบด้วย ซึ่งการคุ้มครองสิทธิในการมีชีวิตของทารกในครรภ์ หากมุ่งคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้พิจารณาการคุ้มครองสิทธิของหญิงผู้ตั้งครรภที่เกิดก่อนสิทธิทารกในครรภ์ อาจส่งผลกระทบต่อให้หญิงไม่ได้รับความเป็นธรรม และถูกกลั่นแกล้งหรือจำกัดสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติ เป็นสิทธิพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดต่อชีวิตและร่างกายของตนได้ โดยที่การกระทำนั้นไม่ไปรบกวนสิทธิหรือเสรีภาพของผู้อื่น รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของหญิงตั้งครรภ ที่ครอบครัวไปถึงสิทธิในการตัดสินใจของหญิงว่า จะยุติการตั้งครรภ หรือตั้งครรภต่อไปหรือไม่

ประการที่สอง “ความต่างกันของการให้ความหมายของชีวิต” ในบทความนี้ ต้องการจะกล่าวถึงบริบทของการเริ่มต้นชีวิตที่แตกต่างกันออกไป โดยทัศนะของพระพุทธศาสนา ชีวิตเริ่มต้นหลักจาก Sperm ของฝ่ายบิดาเข้าไปผสมกับไข่ของฝ่ายมารดา การกระทำที่ทำให้

สิ่งมีชีวิตนั้นตายลง จึงได้ชื่อว่า ปาณาติบาต(พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12 ข้อ 408: 443) ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 15 ระบุว่า สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย รวมถึงทารกในครรภ์มารดา ก็สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก (ราชกิจจานุเบกษา, 2535) ดังนั้นสภาพบุคคลที่จะถูกคุ้มครองโดยกฎหมาย และได้รับสิทธิ หน้าที่ตามกฎหมายกำหนด จะเริ่มต้นขึ้น ต่อเมื่อคลอด หรืออยู่ในครรภ์ และอยู่รอดเป็นทารกเมื่อคลอดแล้วเท่านั้น กฎหมายจึงจะคุ้มครอง ส่วนพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของชีวิตไว้ว่า ทารกที่อายุในครรภ์มากกว่า 20 สัปดาห์ จึงได้รับสิทธิในการคลอด โดยที่มารดาไม่อาจทำการยุติการตั้งครรภ์ได้ โดยทางการแพทย์ถือว่าสามารถจะรับรู้ถึงความรู้สึกเจ็บปวดได้แล้วนั้น จึงถือว่าชีวิตนั้นถูกคุ้มครองโดยกฎหมาย ซึ่งหากอายุครรภ์ไม่ถึง 20 สัปดาห์ มารดาสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย (ราชกิจจานุเบกษา, 2564)

ประการที่สาม “ความต่างกันของการตีตราความผิด” พระพุทธศาสนาสำหรับการตีตราความผิด อาจกล่าวได้ว่า บุคคลจะกระทำด้วยตนเอง สิ่งบังคับหรือว่าจ้างให้ผู้อื่นกระทำ ย่อมถูกตีตราว่า เป็นผู้กระทำบาป ดังนั้น สตรีผู้ยุติการตั้งครรภ์ จึงเป็นผู้ได้รับการตีสานั้น ส่วนบิดามีส่วนในการตั้งครรภ์จึงมิได้มีความผิด หรือบาป หากไม่ได้ว่าจ้างให้หญิงนั้นกระทำแท้ง ในส่วนของแพทย์ผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์ให้หญิงนั้น ถือว่าเป็นผู้มีส่วน แต่ไม่ครบองค์ประกอบของปาณาติบาต เนื่องจากปฏิบัติตามคำสั่ง คำขอร้องของผู้สั่ง จึงเป็นเสมือนหุ่นเชิดหรือหุ่นยนต์ ถ้าผู้ปฏิบัติตามคำสั่งไม่มีจิตคิดฆ่าและไม่รู้สึกยินดีตลอดการทำหัตถกรรมนั้นและหลังปฏิบัติหน้าที่แล้วเสร็จ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม มนุษย์ผู้เป็นเสมือนหุ่นยนต์เหล่านี้ จึงไม่ถือว่ากระทำผิดศีล ไม่เป็นปาณาติบาต ในขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564 มีการกำหนดโทษให้แก่หญิงผู้ตั้งครรภ์ รวมถึงผู้ให้การยุติการตั้งครรภ์แบบผิดกฎหมายนั้น จึงจะได้รับโทษ แต่ไม่ได้กล่าวถึงฝ่ายบิดามีส่วนในการตั้งครรภ์ด้วย ทำให้ฝ่ายบิดาไม่ต้องถูกตีตราว่า เป็นผู้กระทำผิด ไม่ว่าจะทางศาสนาหรือหลักกฎหมาย

ประการที่สี่ “ความเหมือนกันของความเชื่อที่มาจากอิทธิพลของปิตาธิปไตย” ความเป็นใหญ่ของมนุษย์ที่เรียกว่า “เพศชาย” ปรากฏอยู่ในองค์กรทางสังคม กฎหมาย การเมือง ศาสนา และเศรษฐกิจ ซึ่งแน่นอนว่า เมื่อพูดถึงการยุติการตั้งครรภ์จะมีเพียงฝ่ายหญิงเท่านั้นที่ถูกตีตราว่า “คนบาป” ในขณะที่ฝ่ายชายผู้มีส่วนในการตั้งครรภ์กลับลอยอยู่เหนือการตีตราทั้งปวง ทิศนะทางพระพุทธศาสนา ก็กล่าวเพียงว่า ผู้ลงมือกระทำ หรือผู้ว่าจ้างเท่านั้นที่ได้รับโทษ แต่กรณีการทำแท้งนั้น หากฝ่ายชายละทิ้งความรับผิดชอบ เท่ากับว่าฝ่ายหญิงเท่านั้นที่ต้องเผชิญกับโทษ

เพียงลำพัง และความเชื่อส่วนบุคคลอีกมากมายที่เกี่ยวกับการทำแท้ง ไม่ว่าจะหากเคยยุติการตั้งครรภ์มาก่อน จะการมีสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรงเจ็บป่วยง่าย การวิตกกังวล รวมถึงสุขภาพจิตย่ำแย่อยู่เสมอ เพราะผลกระทบของการกระทำนั้น หรือแม้กระทั่งการเชื่อว่า “ผีเด็กติดตาม” ทำให้การดำเนินชีวิตลำบากยากเข็ญ จะเกิดขึ้นหรือตีตราเฉพาะฝ่ายมารดาเท่านั้น แต่กลับไม่พยาบาลหรือมีผลต่อฝ่ายบิดาของผีเด็กคนนั้น ทั้งในแง่ของกฎหมาย ก็เล็งเห็นโทษเฉพาะฝ่ายหญิงผู้กระทำผิด กับแพทย์ผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์ที่ผิดกฎหมายเท่านั้น ที่ต้องรับโทษทางกฎหมาย แต่ไม่ได้กล่าวถึงฝ่ายชายผู้มีส่วนในการตั้งครรภ์ เช่นเดียวกับกับศาสนา

บทสรุป

การยุติการตั้งครรภ์ เกิดขึ้นจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ของผู้หญิงก่อนวัยอันควร หรือในสภาวะสังคมที่ไม่พร้อมจะมีบุตร ทศนะทางพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่เหลือที่ว่างให้ถกเถียงเลยว่า “บาปหรือไม่ ควรหรือไม่ควร” พระพุทธศาสนาเชื่อว่า ชีวิตเกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิสนธิจิตเกิดขึ้นว่ากันตามแนวคิดนี้ หากมีการตั้งครรภ์ขึ้น ไม่ว่าจะอายุครรภ์จะเพียง 1 วันหรือ 1 เดือน และไม่ว่าเหตุผลหรือปัจจัยแวดล้อมใดก็ตาม การทำแท้งถือเป็นการละเมิดศีลปาณาติบาตเสมอ เพราะชีวิตได้ถือกำเนิดขึ้นแล้ว แต่กฎหมายเลือกที่จะให้สิทธิ์ของหญิงตั้งครรภ์ สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ได้รับการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัว ได้รับการบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ และได้รับสวัสดิการสังคมอย่างเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ แน่نونว่าทางพระพุทธศาสนาไม่สนับสนุนการการยุติการตั้งครรภ์ แต่หากการกระทำนั้นเกิดขึ้นด้วยเหตุสุดวิสัย หรือความพยายาม ความตั้งใจที่น้อย ก็พึงบรรเทาให้โทษนั้นน้อยลงได้ ในขณะที่แพทย์ผู้ทำหัตถการการรักษา ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะเป็นผู้ร่วมกระทำปาณาติบาต หากไม่มีจิตคิดทำร้ายกระทำเพียงเพราะการร้องขอ หรือต้องการจะรักษา ก็ไม่มีส่วนใดการร่วมทำปาณาติบาต ปัจจุบันต้องยอมรับในเรื่องการทำแท้ง ว่าปัจจุบันนั้นเป็นสิทธิที่สตรีพึงจะได้รับ อย่างถูกต้องและปลอดภัย ซึ่งหากต้องมีการยุติการตั้งครรภ์ ก็ควรเป็นการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยแบบองค์รวม โดยการให้คำปรึกษาและรับบริการจากแพทย์เฉพาะทาง เพื่อเป็นการส่งเสริมสิทธิในเนื้อตัวและร่างกายของสตรี รวมถึงทำให้ทางเลือกที่มีอยู่นั้น ตั้งอยู่บนความปลอดภัยและถูกกฎหมาย

องค์ความรู้ใหม่

การยุติการตั้งครรภ์ ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นปัญหาที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมโลกมาหลายพันปี และจะยังคงเป็นข้อถกเถียงกันในเชิงจริยธรรมกับหลักสากลในทุกยุคสมัย ประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะแสดงไม่ได้พรรณนาโจมตีว่า ฝ่ายศาสนจักร หรือฝ่ายอาณาจักร ที่มีแนวคิดถูกต้อง แต่

ต้องการแสดงความเห็นที่แตกต่างกันเท่านั้น รวมถึงแนวทางที่จะทำให้สังคมดำเนินไปได้ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เบื้องต้นต้องยอมรับในเรื่องการทำแท้ง ว่าปัจจุบันนั้นเป็นสิทธิที่สตรีพึงจะได้รับอย่างถูกต้องและปลอดภัย แต่ในขณะเดียวกันแพทย์ผู้กระทำหัตถกรรมให้การบริการรักษา กลับถูกตีตราว่า “เป็นคนบาป” เพื่อไขความชัดเจนในประเด็นที่ว่า ผู้ให้บริการจะได้รับบาปจากการกระทำนั้นหรือไม่นั้น ผู้เขียนจึงเสนอมุมมองดังนี้

1. หญิงผู้ตั้งครรภ์จะเป็นบาปหรือไม่” กล่าวได้ว่า ตัวมารดาถือว่าเป็นผู้กระทำบาปโดยปริยาย เนื่องจากการจะยุติการตั้งครรภ์หรือไม่นั้น ผู้หญิงยอมรับที่สุด แต่จะได้รับบาปมากหรือน้อยนั้น ก็ขึ้นอยู่กับเจตนาที่แรงกล้า หรือความพยายามในการกระทำครั้งนั้น ทั้งนี้ในประเด็นที่ว่า “การยุติการตั้งครรภ์จะเป็นบาปหรือไม่” ต้องพิจารณาในองค์ประกอบของบาปบาปอย่างละเอียด หากการยุติการตั้งครรภ์เข้าองค์ประกอบของบาปบาปครบทั้ง 5 องค์ประกอบก็ถือว่าเป็นผิดศีล แต่หากขาดองค์ใดองค์หนึ่ง เช่น แท้งลูกเพราะอุบัติเหตุ เป็นต้น ศีลของนางก็เพียงต่างพริ้ว เท่านั้น

2. การยุติการตั้งครรภ์ ควรเป็นการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยแบบองค์รวม โดยการปรึกษาทางเลือกสำหรับผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม เพื่อให้ผู้ประสบปัญหาต้องไม่พร้อมได้ตัดสินใจทางเลือกหลังจากได้ข้อมูลอย่างรอบด้าน เมื่อตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์ ผู้ให้บริการจะประเมินข้อบ่งชี้ทางสุขภาพตามกฎหมายหากเป็นประเด็นสุขภาพจิต ก็อาจใช้แบบประเมินโรคซึมเศร้า หลังจากนั้นก็จะเข้าสู่กระบวนการ การปรึกษาก่อนการยุติการตั้งครรภ์ ตามด้วยการซักประวัติทางการแพทย์และการตรวจร่างกายหรือตรวจทางห้องปฏิบัติการ การยุติการตั้งครรภ์ด้วยหัตถการทางการแพทย์ หรือด้วยยา หลังจากนั้นก็จะเข้าสู่กระบวนการ การปรึกษาหลังยุติการตั้งครรภ์ เมื่อได้รับบริการยุติการตั้งครรภ์เป็นที่เรียบร้อยก็จะกลับมาสถานบริการอีกครั้งเพื่อติดตามดูแลหลังให้บริการ ดูแลภาวะแทรกซ้อน และคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. แพทย์ผู้กระทำหัตถกรรมให้ จะบาปหรือไม่ แน่แน่นอนว่าแทบไม่ต่างอะไรจากหญิงผู้เป็นเหตุแห่งการยุติการตั้งครรภ์ แต่บาปจะมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับผู้กระทำจะระลึกหรือไม่ เป็นอาชีพที่ผิดศีลธรรม และไม่ควรปฏิบัติด้วยมิชฌาตัญญู อาจไม่เพียงมีความรู้สึกยินดีในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ของตน และหากมีทางเลือกอื่น ก็ควรเดินออกจากการประกอบอาชีพนี้และหันไปประกอบอาชีพที่ดีถูกต้องตามหลักศีลธรรม ซึ่งตลอดการกระทำหัตถกรรมรักษาหรือหลังการกระทำ หากแพทย์ไม่มีจิตคิดทำร้าย ก็ไม่ถือเป็นการกระทำบาปบาป แต่ว่าการได้รับบาปนั้นแพทย์ผู้กระทำหัตถกรรมให้คงจะหลีกเลี่ยงไม่ได้

4. ความเชื่อเชิงลบเกี่ยวกับการทำแท้ง ผลเสียที่เกิดขึ้นกับการดำเนินชีวิตของฝ่ายหญิงผู้เลือกจะยุติการตั้งครรภ์นั้น เช่น การมีสุขภาพจิตย่ำแย่ ฝันร้าย ร่างกายไม่แข็งแรง มีลูกยาก เป็นต้น ก็มีได้เป็นสิ่งที่แปลก หรือผิดธรรมชาติแต่อย่างใด เนื่องจากปัญหาในระยะยาวที่เกิดจากการทำแท้ง ได้แก่ ด้านสุขภาพมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับระบบสืบพันธุ์ สภาพร่างกายที่แย่งลง และเจ็บป่วยง่าย ด้านจิตใจ มีภาวะความคิดทางอารมณ์เชิงลบ เช่น ฝันร้าย เป็นทุกข์ เสียใจ เสียใจ ซึมเศร้า เป็นต้น และจะทวีความรุนแรงขึ้น เป็นเรื่องที่มีักพบในคนไข้หลังจากการยุติการตั้งครรภ์ อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ชฎาภรณ์ วัฒนวิไล. (2558). *การพยาบาลสตรีที่มีภาวะฉุกเฉินในระยะตั้งครรภ์และคลอด*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณ มณีปกรณ. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.ที.เพรส.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *ทำแท้ง : ตัดสินอย่างไร? ชีวิตเริ่มต้นเมื่อไหร่ การทำแท้งในทัศนะของพระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 35). กรุงเทพฯ : ผลิตีพิมพ์.
- พระพุทโธชาจารย์, (2508). *สมันตปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัยแปล ภาค 1*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ประยูรวงศ์.
- พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559. (31 มีนาคม 2559). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 30 ก*. หน้า 1-11.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2564. (6 กุมภาพันธ์ 2564). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนที่ 10 ก*. หน้า 1-3.
- พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พุทธศักราช 2535. (8 เมษายน 2535). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 169 ตอนที่ 42*. หน้า 1-306.
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499. (15 พฤศจิกายน 2499). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 95 (พิเศษ)*. หน้า 1-114.

- พระสุรินทร์ อินทวิโส. (2555). *การทำแท้งในสังคมไทย: ปัญหาและทางออก ตามทัศนะของพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สอนมะไฟและอุทัย สติมัน. (2560). *การทำแท้ง: วิกฤติของพุทธจริยธรรมในสังคมไทย*. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 1(3), 155-168.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 11, 12, 15*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.
- วิสูตร ฟองศิริโพบูลย์. (2551). *แพทย์ยุคการตั้งครรภ์ (ทำแท้ง) ให้อภัยแก่หญิงภายใต้เงื่อนไขที่แพทยสภากำหนด: กฎเกณฑ์ทันสมัยที่แพทย์ไทยทุกคนต้องรู้*. *วารสารเวชบันทึกศิริราช*, 1(2), 114-123.